

Nyelvismeret, nyelvtanulási motiváció és második idegen nyelv: a nyelvi és motivációs felmérés néhány tanulsága a BGE turizmus–vendéglátás szakos I. évfolyamos hallgatók egy csoportjában

Füköh Borbála

SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola,
angol alkalmazott nyelvészet doktori program
fukoh.borbala@uni-bge.hu

Kivonat: Jelen vizsgálat a BGF KVIK turizmus–vendéglátás szakos hallgatói körében évek óta végzett hosszsmetszeti angol szaknyelvi mérés eredményein alapul. A vizsgálat elsődleges célja a hallgatók szaknyelvi tudásának leírása, emellett a hallgatók motivációs szintjének felmérése is. Mivel azonban az eredmények a motivációval kapcsolatban csupán általános konklúziókat tartalmaznak, a 2015/16-os tanév I. félévi mérés eredményeit felhasználva a vizsgálatom célja annak bemutatása, hogy egyes csoportok/tanulók közt oly mértékű egyéni különbségek is lehetnek, hogy egy teljes mintára jellemző átlagos motivációs szint nem feltétlenül mutat hasonlóságot az egyes tanulók vagy az egyes alcsoportok egyéni mintázatával. A vizsgálat eredménye a nyelvtanulási motiváció és a második idegen nyelv tanulása közti összefüggésre hívja fel a figyelmet.

1 Bevezetés

A tanulmány keretein belül végzett vizsgálat a BGE KVIK turizmus–vendéglátás (TV) szakos BA-képzésben részt vevő hallgatók angol szaknyelvi mérésére alapul, melyet negyedik féléve végez a BGE Turizmus–vendéglátás Szaknyelvi Intézeti Tanszék.

Elsőként röviden ezt a mérést mutatom be, amely háttérként szolgált a saját első csoportom vizsgálatához, a felmérés részletes bemutatása Lukácsi (2016) tanulmányában olvasható.

Maga a feladatlap nyelvi és motivációs részből áll: a nyelvi mérés a hallgató bemeneti nyelvi szintjét kívánja felmérni, a motivációs kérdőív pedig arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen összefüggést találunk a hallgatók nyelvi és motivációs szintje között.

A 2015/16-os tanév első félévében 268 elsőéves hallgató vett részt a felmérésben, melynek eredményei alapján általánosságban elmondható, hogy a hallgatók nyelvi szintje és motivációs szintje pozitív összefüggést mutat, azaz minél jobb az angol nyelvtudásuk, annál jobban motiváltak.

Az elsőéves hallgatók leggyengébb nyelvi szinten lévő csoportjának oktatójaként felmerült bennem a kérdés, hogy vajon minden esetben megfigyelhető-e ez a pozitív összefüggés a nyelvtudás és a motiváció között. Ugyanis az intuitív osztálytermi

tapasztatom az volt, hogy a csoportomban lévő 17 hallgató az átlagnál jobban motivált, felismerik az angol nyelv jövőbeli hasznosságát, valamint sok időt és energiát fektetnek a nyelvtanulási folyamatba.

A benyomásokat ellenőrizendő a tanszéki felmérésen túl kérdőívet állítottam össze számukra a nyelvtanulási tapasztalataikról, illetve az általuk ismert/beszélt más idegen nyelvekről. Ezen kérdőív alapján kiderült, hogy a hallgatók többsége számára az angol nyelv nem második, hanem harmadik nyelv, azaz második idegen nyelv. A 17 hallgatóból összesen 9 rendelkezik nyelvvizsgával más nyelvekből, melyből 6 felsőfokú állami nyelvvizsga.

Több korrelációs vizsgálat elvégzése után bebizonyosodott, hogy ebben a csoportban a nyelvi szint és a motivációs szint negatív korrelációt mutat, különösképpen azon hallgatók körében, akik az angol nyelvet második idegen nyelvként tanulják.

Ennek alapján több következtetésünk lehet a szakirodalom tükrében. A nagy csoport átlaga nem azonos az egyéni jellemzőkkel, de már a nagy csoporton belüli kisebb csoport mintázatát sem követi (vö. Wanninge et al. 2014). Az angolt harmadik nyelvként tanulók extra motivációval rendelkeznek, mely fontosabb eleme lehet a nyelvtanulási folyamatuknak a nyelvi szintjüknél (vö. Jessner 2008). Ezt az extra motivációt tekinthetjük egy attraktornak, amelyre a motiváció dinamikus rendszerében érdemes építeni (vö. Dörnyei 2009).

Végezetül néhány javaslatot fogalmazok meg a BGE KVIK nyelvi mérés és a tanszéki nyelvoktatás számára.

2 A kutatás háttere

A BGE KVIK TV szakos hallgatók negyedik féléve zajló hosszmetzeti nyelvi és motivációs felmérése az első évfolyamos hallgatók bemeneti és kimeneti szaknyelvi szintjét vizsgálja azzal a céllal, hogy megismerje a hallgatók szaknyelvi fejlődését.

A vizsgálatról született tanulmány részletesen beszámol a vizsgálat háttéréről és céljairól, kutatási kérdése pedig a következő volt: „Mi az a legalacsonyabb nyelvi szint, amely a képzés kezdetekor feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a hallgató a képzés végére elérhesse a tanulmányi célját?” (Lukácsi 2016: 8). A nyelvi mérést röviden ezen tanulmány alapján mutatom be.

A kérdésfeltevés háttérében két ok húzódik meg. Az egyik alapvetően praktikus, ugyanis a TV szakos hallgatók kimeneti nyelvvizsga követelményei két B2 szintű (középfokú) szakmai nyelvvizsgában vannak meghatározva, mely közül az egyik helyettesíthető egy általános C1 szintű (felsőfokú) vizsgával. Tehát fontos felmérni azt, hogy vannak-e olyan hallgatók, akiknek a nyelvtudása nem elegendő ahhoz, hogy a tanulmányai végén szakmai anyaggal bővített B2 szintű vizsgát tegyenek.

A másik ok pedig az, hogy a tanszéken jelenleg elfogadott nyelvoktatási modell, melynek keretében a hallgatók 3 + 3 féléves felosztásban tanulnak két idegen nyelvet a képzésük időtartama alatt, a megváltozott oktatási környezet miatt megdőlni látszik – egyre ritkább, hogy a hallgatók két idegen nyelv olyan szintű tudásával érkeznek a felsőoktatásba, melyhez elégséges a három félévig tartó képzés a B2 szint eléréséhez.

A félév eleji nyelvi mérésen mért készségek a következők voltak: beszédértés (Listening), nyelvismeret (Use of English) és olvasás (Reading). A hallgatók a három vizsgarészen összesen 8 feladatot kaptak 20, 20 és 21 itemmel, melyeknek megoldására 90 perc állt rendelkezésükre.

Az eredményeket Excel-táblába rögzítették, majd skálázott értékekben közölték, melyet OPLM-szoftver segítségével kalkuláltak. A képességszint skálát úgy transzformálták, hogy a leggyengébb eredmény 100, a legjobb pedig 400 legyen. Ennek alapján a küszöbszint, azaz a szükséges legalacsonyabb nyelvi szint a következőképpen alakult: beszédértés 152; nyelvismeret 227; olvasás 151.

Lukácsi javaslata szerint a legalacsonyabb érték alatt teljesítő hallgatók ne kerülhessenek a nyelvi képzésbe (2016: 17). „Ők azok, akiknél már a képzés elején megjósolható, hogy tanulmányi céljaikat nem érik majd el” (2016: 17). Differenciált tananyagra tesz javaslatot az egységes helyett, melyet elérhetünk a 3 + 3 helyett alacsonyabb nyelvi szinten kezdett 4 + 2 bontás bevezetésével, illetve a nyelvórák számának növelésével.

Azok számára megfelelő a három féléves képzés, akik elérik a következő kívánatos nyelvi képességszinteket: beszédértés 224; nyelvismeret 256; olvasás 268 (Lukácsi 2016: 12). Ezek azok a nyelvi szintek, amelyekre a három féléves képzés tud oly mértékben építeni, hogy a hallgató elérje azt a kívánatos szintet, amellyel sikeres lehet a kimeneti követelményeknek megfelelő szaknyelvi B2-es szintű vizsgán.

2.1 A 2015/16. tanév év eleji felmérésének eredménye

A 2015/16-os tanév eleji felmérés elemzéséhez ismét az OPLM-modellt használták az elemzők, melynek eredményeit Excel-táblában bocsátották rendelkezésünkre. A saját elemzéseimet szintén Excelben rögzítettem.

Az első évfolyamos hallgatóiból (N = 268) az év eleji előzetes szintfelmérés alapján 18 csoportot alakítottunk ki, melyek nyelvileg 9 szinten vannak. Azonos szintű csoportok az 1-es és a 11-es, a 2-es és a 12-es stb. Az 1. táblázat szerint a csoportok sorszáma és a szintfelmérő eredménye közötti összefüggés nyilvánvaló (kivéve 10. csoportot, melynek sorszáma csak technikai jellegű, a csoportot utólag alakítottuk ki több csoport hallgatói közül válogatva). Jól látszik, hogy a leggyengébb csoport a 9-es számú.

Csoportszám	N	Beszédértés: medián	Nyelvismeret: medián	Olvasás: medián
1	18	249,47	277,70	318,77
11	13	279,14	268,69	318,77
12	14	232,57	274,79	269,56
2	17	219,95	268,69	286,66
10	14	230,05	268,69	282,78
3	16	217,36	274,65	269,64
13	6	225,00	262,60	260,98
4	18	189,95	233,29	278,89
14	16	198,68	229,48	247,98
15	14	186,41	217,70	233,20

Csoportszám	N	Beszédértés: medián	Nyelvismeret: medián	Olvasás: medián
5	15	195,82	214,24	260,83
16	17	183,68	229,76	251,12
6	19	214,77	214,24	251,12
7	14	169,57	201,00	240,44
17	15	173,45	196,36	247,98
18	14	169,64	148,41	241,86
8	11	183,68	214,24	241,86
9	17	156,82	148,41	241,86

1. táblázat. A 2015/16 I. félévi nyelvi mérés eredményeinek mediánértékei csökkenő sorrendben

Amiről Lukácsi a fent idézett tanulmányában nem ír, az a motiváció, pedig a kutatásban a hallgatók motivációs kérdőívet is töltöttek ki. A kérdőív Dörnyei (2005), Csizér–Kormos (2007) és Török–Csizér (2007) munkáin alapul. A motivációs kérdőív 63 állítást tartalmazott 11 féle motivációs faktorról. Az állításokkal való egyetértés mértékét egy ötfokozatú skálán kellett jelölni. A 11 faktor a következő:

- [1] **Motivált tanulási viselkedés** (pl. 41. Próbálom növelni a szókincsemet és sokat olvasok angolul, hogy jó nyelvtudást érjek el.).
- [2] **Instrumentalitás** (pl. 7. Azért tanulok angolul, mert nagyon fontos világnyelv.).
- [3] **Amerikaiakkal kapcsolatos attitűdök** (pl. 22. Általában véve az amerikaiak udvariasak.).
- [4] **Integrativitás** (pl. 38. Olyan emberré szeretnék válni, aki közel anyanyelvi szinten tud angolul.).
- [5] **Britekkel kapcsolatos attitűdök** (pl. 36. Úgy gondolom, hogy általában véve a britek kedves emberek.).
- [6] **Szóbeli kapcsolat angolul** (pl. 63. Szoktam angolul beszélni külföldi barátaimmal és ismerőseimmel.).
- [7] **Angol nyelvű médiahasználat** (pl. 3. Szoktam angol nyelvű tv-műsorokat nézni.).
- [8] **Környezet támogatása** (pl. 10. A körülöttem élők igazán fontosnak tartják az angolt.).
- [9] **Főiskolai nyelvtanulás** (pl. 29. Nem szeretném kiábrándítani magamat azzal, hogy rossz jegyeket szerzek a főiskolán.).
- [10] **Angol nyelvi szint önértékelése** (pl. 18. Elégedett vagyok azzal az angol nyelvi szinttel, amit mostanra elértem.).
- [11] **Internetes kommunikáció** (pl. 26. Az interneten szoktam angolul chatelni.).

Lukácsi a 2015/2016. tanév első félévi eredményeinek kiértékelésében a motivációs kérdőív eredményeiről csupán egy rövid összefoglalást közöl, amely szerint a teljes minta motivációs felmérésének eredménye szerint a motiváció egyes aspektusai összefüggésben vannak az eredménnyel. Példái a következők: a „nyelvismeret

pozitív összefüggést mutat a motivált tanulási viselkedéssel”, a „beszédértés és a nyelvismeret a szóbeli kapcsolattartással és a nyelvi önértékeléssel” (Lukácsi 2015: 3), azaz minél magasabb a nyelvi szintje, a hallgató annál motiváltabb.

2.2 Kutatási kérdések

A saját, 9-es számú, tehát legalacsonyabb nyelvi szinten lévő csoportom az osztálytermi munkájuk alapján más benyomást keltett. A hallgatókkal (N = 17) eltöltött első hetek tele voltak ugyan frusztrációval, feltűnt azonban, hogy valójában nem „küszködnek”, hanem „küzdenek, törekszenek”. Benyomásaim alapján rendkívül motiváltak tűntek, valamint feltűnő volt, hogy a kommunikációs feladatokba sokszor keverték más nyelvi szavakat – egyértelmű volt tehát, hogy más nyelvismeretük is van. A kutatási kérdéseim a csoport motivációjának leírására ezek alapján tehát a következők:

- (1) A legalacsonyabb nyelvi szinten lévő csoportban is – az összes hallgató eredményéhez hasonlóan – pozitív összefüggés van-e a nyelvismeret és a motivált tanulási viselkedés között?
- (2) Magyarázható-e a csoport hallgatóinak motivált tanulási viselkedése azzal, hogy az angol nyelvet második idegen nyelvként tanulják?

A vizsgálatához elméleti háttérként Dörnyei második nyelvi motivációs énrendszerét használtam (2005), mely azt feltételezi, hogy a motivált tanulási viselkedést alkotó elemek az **ideális nyelvi én**, a **szükséges nyelvi én**, valamint a **nyelvtanulási tapasztalat**. Jessner (2008) szerint ez a nyelvtanulási tapasztalat olyannyira fontos eleme a motivált tanulásnak, hogy a második idegen nyelv tanulása során az első idegen nyelv ismerete jelentős kognitív előnyt biztosít a tanuló számára.

2.3 Kérdőíves vizsgálat

Annak érdekében, hogy a 9. csoport nyelvtanulási tapasztalatait felmérjem, és ennek eredményét változókként hozzárendelhessem a motivációs kérdőív eredményeihez, a csoport számára egy, az alábbi nyitott kérdésekből álló kérdőívet állítottam össze:

1. Hány éve tanulja az angol nyelvet?
2. Milyen más nyelvből szerzett nyelvvizsgával rendelkezik?
3. Amennyiben a másik nyelvből rendelkezik a kimeneti követelményeknek megfelelő vizsgával, a kötelező három félévnél tovább akarja tanulni az angol nyelvet?

A más nyelvből szerzett nyelvvizsgát feltételeztem bizonyítékul arra, hogy az adott tanuló az angol nyelvet második idegen nyelvként, egy másik nyelv után kezdte tanulni. A harmadik kérdéssel pedig arra kerestem a választ, hogy azoknak a hallgatóknak, akik rendelkeznek a kimeneti követelményeknek megfelelő nyelvvizsgával, vonzó lenne-e a 3 + 3-as felosztás helyett egy 4 + 2-es modell.

A 2. táblázatból jól látható, hogy a csoportban magas a nyelvvizsgával rendelkezők száma, 17 főből összesen 9 hallgató rendelkezik nyelvvizsgával, melyből 6 C1 szintű, azaz a képzés kimeneti követelményeinek megfelel.

A számokból az is kiolvasható, hogy azok a hallgatók, akik rendelkeznek nyelvvizsgával, jóval rövidebb idő alatt jutottak angoltól jelenlegi szintjükre. Azok a

diákok, akik az angolt első idegen nyelvként tanulják, átlagosan 9–12 éve tanulnak, akik pedig második idegen nyelvként, átlagosan 4 év alatt jutottak el erre a szintre.

Hallgatók	Hány éve?	Nyelvvizsga?	3 félév után?
Student 1	4	C1	igen
Student 2	2	C1	nem
Student 3	8	–	N/A
Student 4	10	–	N/A
Student 5	8	–	N/A
Student 6	3	C1	nem
Student 7	5	–	N/A
Student 8	5	B2	N/A
Student 9	8	–	N/A
Student 10	7	C1	nem
Student 11	4	B2	N/A
Student 12	12	–	N/A
Student 13	3	C1	nem
Student 14	12	–	N/A
Student 15	10	–	N/A
Student 16	5	C1	nem
Student 17	3	B2	N/A

2. táblázat. A kérdőíves vizsgálat eredményei

A válaszokat független változókként használva a korrelációs vizsgálatokhoz is hozzáadtam, azaz külön megvizsgáltam a nyelvvizsgával rendelkezők motivációs és nyelvi szintjének összefüggését, valamint azok nyelvi szintjét, akik nem kívánják a jelenleg biztosított három félévnél tovább tanulni az angol nyelvet.

2.4 Korrelációs vizsgálatok és eredmények

Az elemzéshez a csoportnak a teljes első évfolyam eredményeiből leszűrt eredményeit használtam, melyben a tanulók képességszintje valamint a motivációs kérdőívre adott válaszaik egymással összevethető skálákra vannak helyezve (3. és 4. táblázat). A korrelációk vizsgálatát a teljes csoportra, valamint a saját kérdőívem eredményei alapján szűrt kisebb csoportokra nézve végeztem el.

Először az egyes nyelvi készségek (beszédértés, nyelvhasználat, olvasás) eredményeit korreláltam a motivációs tényezőkkel a teljes csoportra nézve, majd leszűrtem azokra, akik a második kérdőívre adott válaszok alapján B2 vagy C1 szintű nyelvvizsgával rendelkeznek.

Hallgatók	Beszédértés z-értékek	Beszédértés skálázott értékek	Nyelvhasználat z-értékek	Nyelvhasználat skálázott értékek	Olvasás z-értékek	Olvasás skálázott értékek
Student 1	-0,23	180,41	-0,52	196,36	-0,19	247,98
Student 2	0,05	217,36	-0,87	148,41	-0,23	241,86
Student 3	-0,33	165,68	-0,99	131,23	-0,15	254,26
Student 4	-0,40	156,82	-1,15	109,48	-0,47	205,57
Student 5	-0,48	146,32	-0,28	229,76	-0,31	230,36
Student 6	-0,40	156,82	-0,99	131,23	-0,69	172,57
Student 7	-0,40	156,82	-0,45	205,64	-0,33	227,68
Student 8	-0,44	151,77	-0,59	186,38	-0,33	227,68
Student 9	-0,28	173,45	-0,87	148,41	-0,60	187,21
Student 10	0,18	235,09	-0,23	236,82	0,66	374,46
Student 11	0,06	219,95	-0,39	214,24	-0,25	239,02
Student 12	0,06	219,95	-1,15	109,48	-0,19	247,98
Student 13	-0,33	165,68	-0,87	148,41	-0,19	247,98
Student 14	-0,76	107,32	-0,67	175,30	-0,33	227,68
Student 15	-0,40	156,82	-1,15	109,48	-0,34	224,84
Student 16	-0,76	107,32	-1,37	78,99	-0,23	241,86
Student 17	-0,40	156,82	-1,15	109,48	-0,01	275,01

3. táblázat. A nyelvi mérés eredményei a 9. csoportban (z-értékek és skálázott értékek)

Az első kutatási kérdésre a válasz egyértelműen kiolvasható az 5. táblázatból. Itt láthatjuk a 11 motivációs faktor és a nyelvi képességszint korrelációs értékeit, melyek nagymértékben különböznek a teljes minta értékeitől. Több esetben nem pozitív, hanem negatív összefüggést láthatunk. A teljes 268 fős minta eredményeivel ellentétben itt negatív korrelációt találunk a beszédértés és az 1-es, 6-os és 10-es faktorok között, illetve a nyelvismeret és az 1-es, 3-as, 4-es, 6-os, 8-as és 10-es faktorok között. Még az olvasási készség értékei között is találunk negatívát, annak ellenére, hogy a csoport olvasási készsége nem marad el olyan mértékben a kívánt szinttől, mint a beszédértés és a nyelvhasználat. Megállapíthatjuk tehát, hogy minél gyengébb a tanuló nyelvi szintje, annál magasabb a motivációs szintje.

Hallgatók	Motivációs faktor 1	Motivációs faktor 2	Motivációs faktor 3	Motivációs faktor 4	Motivációs faktor 5	Motivációs faktor 6	Motivációs faktor 7	Motivációs faktor 8	Motivációs faktor 9	Motivációs faktor 10	Motivációs faktor 11
Student 1	-1,27	-1,41	-1,50	-0,39	-2,86	-0,73	-0,22	0,19	-1,58	0,62	-1,88
Student 2	-0,66	0,77	-1,43	2,22	1,23	0,73	0,08	-0,89	0,16	0,34	-1,15
Student 3	1,43	-1,61	0,07	0,01	0,46	0,38	0,70	0,13	-0,59	0,69	0,70
Student 4	0,46	-0,15	0,30	-0,23	-1,10	0,68	1,03	1,97	-0,93	0,41	1,00
Student 5	-0,94	-0,33	-0,02	-1,17	0,57	0,74	2,69	-1,12	0,98	0,50	-0,61
Student 6	-1,28	-1,41	-1,50	-0,39	-0,30	-0,73	-0,22	0,19	-1,58	0,61	-1,88
Student 7	-1,45	0,79	-0,13	-1,07	-0,55	0,40	0,05	0,10	-0,99	0,68	-0,51
Student 8	-1,83	0,54	0,06	0,44	0,19	0,81	-0,39	-0,35	-0,62	0,84	0,24
Student 9	0,59	0,88	0,07	1,61	0,51	0,75	0,92	-0,89	0,13	0,89	-0,56
Student 10	-1,12	0,41	-0,16	-1,38	0,62	1,25	2,27	-0,13	1,24	1,23	0,76
Student 11	-0,62	-0,80	0,07	1,59	0,52	0,70	-0,93	-1,00	0,13	0,78	-0,61
Student 12	0,46	-0,15	0,30	-0,23	-1,10	0,68	1,03	1,97	-0,93	0,41	1,00
Student 13	-1,45	-0,57	-0,75	-1,25	-0,69	0,20	0,65	-1,03	0,97	1,22	0,79
Student 14	-0,07	0,10	0,43	0,49	0,89	-0,05	-0,33	-0,03	-0,16	-0,67	1,35
Student 15	-0,92	-0,21	-0,14	1,10	-1,45	1,73	0,86	1,08	-1,70	0,51	-0,92
Student 16	-0,88	0,96	0,23	-0,51	0,26	0,84	0,58	0,56	0,68	0,80	0,89
Student 17	1,43	-1,61	0,07	0,12	0,47	0,49	0,74	0,07	-0,59	0,71	0,70

4. táblázat. A motivációs kérdőív 11 faktorának z-értékei a 9. csoportban

Motivációs faktorok	Beszédértés	Nyelvismeret	Olvasás
1. Motivált tanulási viselkedés	0,01	-0,46	0,00
2. Instrumentalitás	-0,05	0,09	0,01
3. Amerikaiakkal kapcsolatos attitűdök	-0,26	-0,11	0,11
4. Integrativitás	0,19	-0,19	-0,34
5. Britekkel kapcsolatos attitűdök	-0,02	0,15	0,16
6. Szóbeli kapcsolat angolul	0,19	-0,08	0,32
7. Angol nyelvű médiahasználat	0,10	0,08	0,41
8. Környezet támogatása	-0,08	-0,58	-0,06
9. Főiskolai nyelvtanulás	0,11	0,33	0,46
10. Önértékelés	0,38	0,11	0,35
11. Internetes kommunikáció	-0,20	-0,25	0,37

5. táblázat. A nyelvi szint és motivációs szint összefüggése a 9. csoportban

A második kutatási kérdés megválaszolásához, azaz a motiváció és a második idegen nyelv összefüggésének feltárásához a kérdőíves vizsgálat válaszai alapján a nyelvvizsgálóval rendelkezők szűkebb csoportját vizsgáltam.

A szűkebb csoport kialakításában két szempont vezérelt. Mivel a nyelvvizsgálóval rendelkezőknek van az angol nyelv tanulásában a legkevesebb tapasztalatuk, a tanulással töltött évek alapján ők tudnak a legkevesebbet. Tehát azokra a hallgatókra akartam fókuszálni, akik rendelkeznek másik nyelvből nyelvvizsgálóval, eredményeik alapján gyenge nyelvi szinten vannak, és csupán néhány év tapasztalatuk van az angol nyelv tanulásában.

A fentiek alapján a nyelvvizsgálóval rendelkezők csoportjából kizártam egy hallgatót (Student 10), aki ezeknek a kritériumoknak nem felelt meg. Ugyan rendelkezik más nyelvből C1-es nyelvvizsgálóval, de az angol nyelvet 7 évig tanulta, és az eredményei jóval a küszöbszint és a csoport szintje felett vannak, valamint a kívánatos szintet mind beszédértésben, mind olvasásban túllépi, nyelvhasználatban pedig megközelíti.

A többi nyolc hallgató nyelvi szintjének és motivációs szintjének összefüggései a 6. táblázatban olvashatók. Jól látszik, hogy a második kutatási kérdésben rejlő feltevés beigazolódt, a motivációs faktorok és a nyelvi szint között összesen 18 esetben figyelhetünk meg negatív korrelációt. A második idegen nyelv esetében tehát egy sikeres nyelvvizsga után a hallgatók az alacsony angol nyelvi szintjük ellenére átlagon felüli motivációval rendelkeznek abból az okból kifolyólag, hogy már vannak pozitív nyelvtanulási tapasztalataik, illetve ismerik saját nyelvtanulási képességeiket.

Motivációs faktork	Beszédértés	Nyelvismeret	Olvasás
1. Motivált tanulási viselkedés	0,06	-0,38	0,56
2. Instrumentalitás	-0,17	-0,20	0,04
3. Amerikaiakkal kapcsolatos attitűdök	-0,37	-0,17	0,42
4. Integrativitás	0,72	0,36	0,08
5. Britekkel kapcsolatos attitűdök	0,11	-0,31	0,02
6. Szóbeli kapcsolat angolul	-0,01	-0,15	0,46
7. Angol nyelvű médiahasználat	-0,55	-0,81	0,43
8. Környezet támogatása	-0,74	-0,54	-0,15
9. Főiskolai nyelvtanulás	-0,04	-0,26	0,42
10. Önértékelés	-0,37	0,00	0,17
11. Internetes kommunikáció	-0,51	-0,45	0,54

6. táblázat. A nyelvi szint és motivációs szint összefüggése az angolt második idegen nyelvként tanulók körében (9. csoport – más nyelvből nyelvvizsgával rendelkezők)

A következő változó, amely alapján szűrést végeztem, a nyelvtanulás három félévnél esetlegesen hosszabb ideje volt. Öt hallgatót találunk abban a csoportban, akik rendelkeznek egy nyelvből a kimeneti követelményeknek megfelelő nyelvvizsgával, de annak ellenére, hogy lehetőséget kapnának, nem kívánnak a jelenlegi nyelvtanulási modelltől eltérni, azaz a harmadik félév végén megpróbálkoznak az angol nyelvvizsga megszerzésével. Ezen öt hallgató nyelvi képességszintjének értékeit, valamint az összehasonlítás alapját – a küszöbszintet és a kívánatos minimum szintet – a 7. táblázatban láthatjuk.

Hallgatók	Beszédértés	Nyelvismeret	Olvasás
Student 2	217,36	148,41	241,86
Student 6	156,82	131,23	172,57
Student 10	235,09	236,82	374,46
Student 13	165,68	148,41	247,98
Student 16	107,32	78,99	241,86
Küszöbszint	152	227	151
Kívánatos szint	224	256	268

7. táblázat. Azon hallgatók képességszintje, akik a harmadik félév után nyelvvizsgát kívánnak tenni

Látható, hogy a kívánatos szintet egy hallgató éri el beszédértésből és olvasásból, ő nyelvismeretből a küszöbszintet ugyan túllépi, de a többiek nyelvismeretből mind a küszöbszint alatt vannak, beszédértésből és olvasásból pedig a kívánatos szint alatt. Ők

azok, akiknek Lukácsi (2016) meglátása szerint a 3 + 3-as nyelvi képzésben nem érdemes részt venniük, de mégis saját meglátásuk szerint három félév után megpróbálkoznak a nyelvvizsgálással.

Bár egy nyelvvizsga megszerzése nem egyenlő a próbálkozással, az a nyelvi szint, melynek elérése szükséges egy B2 szintű nyelvvizsgálathoz ezen hallgatók számára világos kell hogy legyen. Azt feltételezhetjük, hogy az a nyelvi szint, amelyen azok a hallgatók vannak, akik számára az angol második idegen nyelv, a nyelvi mérés alapján hasonlóan gyengének tűnik a többiekéhez, mégsem azonos vele. Egyrészt alátámasztja ezt, hogy ezek a hallgatók átlagosan feleannyi idő alatt érték el ezt a nyelvi szintet, mint azok, akik csak angolt tanultak, másrészt a másik nyelvből megszerzett tudásuk nemcsak extra motivációként, hanem nyelvi alapként is szolgál. Jessner (1999: 23) érvelését követve az adott idegen nyelvet harmadik nyelvként tanuló rendelkezik ismeretekkel magáról a nyelvtanulási folyamatról, valamint rendelkezik saját (tudatos vagy tudatalatti) nyelvtanulási technikákkal és stratégiákkal, melyek segítségével a sikerességük a nyelvtanulásban növekedhet. Az első idegen nyelv tehát olyan alapként szolgál, mely tudatossá és könnyebbé teszi a második idegen nyelv tanulását.

3 Konklúzió

A vizsgálat fenti eredményei és Dörnyei (2005) alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az egyes nyelvtanulók között nagymértékű egyéni különbségek is lehetnek, tehát egy teljes mintára jellemző átlagos motivációs szint nem feltétlenül mutat hasonlóságot az egyes tanulók vagy az egyes alcsoportok egyéni mintázatával (Wanninge et al. 2014). Jelen esetben az látható, hogy a nyelvileg gyenge tanulók – különösen azok, akik az angolt második idegen nyelvként tanulják – jóval motiváltabbak az átlagnál.

A vizsgálatok tehát igazolták a kutatási kérdéseket, a kis minta miatt azonban az eredményekből messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le. Felmerülhet például a kifogás, hogy egy nyelvet kezdőként tanulók mindig motiváltabbak azoknál, akik már évek óta tanulnak, és esetlegesen meg is rekedtek egy bizonyos szinten (plateau effect). Ezek a diákok azonban, különös tekintettel a nyelvvizsgálással rendelkezőkre, Jessner terminusával nem kezdőnek, hanem *tapasztalt nyelvtanulóknak* (Jessner 2008) tekinthetők, vagy nevezhetjük őket akár Hall után *multikompetens nyelvhasználónak* (Hall et al. 2006).

Gyenge nyelvi szintű csoportokban az egyéni különbségek még több figyelmet érdemelnek a motiváció fenntartása érdekében. Dörnyei (2009: 198–199) a motivációt mint dinamikus rendszert határozza meg, melyben bizonyos attraktorokra érdemes figyelni, attraktorállapotokat érdemes fenntartani. Dinamikus rendszerében az idegen nyelvi tapasztalatból adódó egyéni különbség, azaz extra motiváció olyan attraktornak tekinthető, amelyre érdemes építeni.

Annak ellenére, hogy nagyon kicsi a minta, ezáltal az eredmények nem tekinthetők szignifikánsnak, és nem feltétlenül bizonyító erejűek, a vizsgálat pilot kutatásként szolgálhat a BGE KVIK differenciált tananyagának kidolgozásában. A teljes első évfolyamos mintára nézve a jövőbeli mérésekhez a következő javaslatokat fogalmazom meg.

Érdemes a motiváció és nyelvi szint összefüggéseinek részletesebb feltárására nagyobb hangsúlyt fektetni, úgymint harmadik nyelvvizsgálattal kapcsolatos kérdéseket bevonni a felmérésbe, valamint nagyobb figyelmet fordítani az angol mint lingua

franca hatására a motivációban (Kontra–Csizér 2011; Dörnyei et al. 2006), melynek a TV szakos hallgatók esetében kiemelt szerepe lehet.

A vizsgálatból kiderült, hogy a küszöbérték alatti hallgatókról sem kell minden esetben lemondani. Fontosnak tartom tehát csoportszintű vizsgálatok bevezetését, a gyenge nyelvi szint, esetlegesen a küszöbérték alatti eredmény következményeinek csoportszintű elemzését, értékelését.

Az elmúlt évtizedek kutatási eredményeivel összhangban láthatjuk, hogy a tanulók közötti egyéni különbségek és a motiváció állandóan változó, dinamikus jellege új alapokat adhat a nyelvtanulási differenciálásnak. A teljes minta alapján levont konklúziók erre a bizonyos csoportra nézve nem bizonyultak helytállóknak. A pozitív nyelvtanulási élmény erőteljesen meghatározza a harmadik nyelv tanulásával kapcsolatos motivációt. Ebben a csoportban tehát az egységes tananyag és a tanulók nyelvi szintjénél magasabb elvárások nem demotiválóak, hanem motiválóak a hallgatók számára.

Természetesen a minta mérete miatt általánosításokra nincs mód, viszont az ismétlődő nyelvi mérés motivációs kérdőívének bővítése és részletesebb feldolgozása tágabb értelmezési keretet adhat a nyelvismeret és motiváció összefüggéseinek megértéséhez.

Irodalom

- Csizér, K., Kormos, J. 2007. Az angol nyelvtanulási motiváció alakulása Budapesten tanuló egyetemisták és főiskolások körében. *Magyar Pedagógia*, 107(1): 29–43.
- Dörnyei, Z. 2005. *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum Associates: Mahwah.
- Dörnyei, Z. 2009. *The psychology of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Dörnyei, Z., Csizér, K., Németh N. 2006. *Motivation, language attitudes and globalisation: A Hungarian perspective*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Hall, J. K., Cheng, A., Carlson M. T. 2006. Reconceptualising multicompetence as a theory of language knowledge. *Applied linguistics*, 27(4): 558–589.
- Jessner, U. 1999. Metalinguistic awareness in multilinguals: Cognitive aspects of third language learning. *Language Awareness*, 8(3–4): 201–209.
- Jessner, U. 2008. Teaching third languages: Findings, trends and challenges. *Language Teaching*, 41(1): 15–56.
- Kontra, E. H., Csizér, K. 2011. „They can achieve their aims without native skills in the field of work or studies”: Hungarian students’ views on English as a lingua franca. *Studies in second Language Learning and Teaching*, 1(1): 133–150.
- Lukácsi, Z. 2015. *A 2015. szeptemberi nyelvi felmérés kiértékelése*. Kézirat. BGF, belső munkaanyag. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Lukácsi, Z. 2016. Értékkeremtés a turizmus–vendéglátás szakos hallgatók szaknyelvi képzésében – avagy: hogyan mérjük az oktatás segítségére. *Nyelvvilág*, 17: 5–18.
- Török, D., Csizér, K. 2007. Nyelvtanulási motiváció az angol szakos egyetemisták körében. *Iskolakultúra*, 11–12: 38–49.
- Waninge, F., Dörnyei Z., De Bot K. 2014. Motivational Dynamics in Language Learning: Change, Stability, and Context. *The Modern Language Journal*, 98(3): 704–723.